

Ирена АВИРОВИЌ
Институт за
национална историја –
Скопје

УДК 314.25-026.49
(73:=163.3) “1918/1944“

РЕГИСТРИРАЊЕТО
НА МАКЕДОНСКИТЕ
ИСЕЛЕНИЦИ
ВО СОЕДИНЕТИТЕ
АМЕРИКАНСКИ ДРЖАВИ
ВО МЕЃУВОЕНИОТ
ПЕРИОД: ИДЕНТИТЕТСКА
РАСПРАВА

Во периодот од 1880 до 1920 година во САД пристигнале 37 милиони имигранти. Мнозинството имале потекло од јужна и од источна Европа, биле православни христијани, католици и Евреи од Русија, Австрија, Унгарија, Полска, Балканскиот Полуостров и од балтичките држави. Покрај овие доселеници, имало и голем број кои доаѓале од Германија, Ирска, Холандија, Скандинавија. Во најмал број биле доселениците од Ерменија, Либан, Сирија, Шпанија, Португалија, Јапонија, Кореја, Карибите и од западните покраини на Индија.¹

Кон крајот на XIX и почетокот на XX век доселениците од јужна и од источна Европа (т.н. нови имигранти) за првпат ги надминале по бројност старите доселеници (Англичани, Шкоти, Ирци, Холанѓани, Германци, Швеѓани, Французи и Мексиканци), и тоа поточно во 1896 година, а нивната доминација по бројност траела до дваесеттите години од минатиот век,² кога, впрочем, бил воведен американскиот систем на квоти. Заедно со Словените од југоисточна Европа, во групата нови имигранти спаѓале и Италијанците, Грците и Евреите.³

¹ K. Lee Lerner, Brenda Wilmoth Lerner, Adrienne Wilmoth Lerner (eds.), *Immigration and Multiculturalism: Essential Primary Sources* (USA: Thomson, Gale, 2006), 108-109.

² Lerner et al., *Immigration and Multiculturalism: Essential Primary Sources*, 52.

³ Lerner et al., *Immigration and Multiculturalism: Essential Primary Sources*, 61.

САД е држава создадена од иселеници. Во 1800 година населението во САД броело 5,3 милиони жители, додека, пак, во 1905 година веќе имало достигнато бројка од 105,7 милиони луѓе.⁴ Уште на почетокот од формирањето на американската држава се поставил принципот на „американизација“ на населението, односно на новодојдените емигранти, кој потоа го создава системот познат како *казан за претопување*⁵ (*Melting pot*).⁶

Иселувањето на македонскиот народ во прекуокеанските земји започнало кон крајот на XIX век и продолжило во текот на XX век, како дел од поголемиот бран нови миграции од земјите на јужна и на источна Европа. Во првите децении македонската прекуокеанска емиграција била ориентирана кон северноамериканскиот континент, односно кон САД и Канада, а по воведувањето на системот на квоти во САД во дваесеттите години од XX век, таа се пренасочила кон Австралија.

Дека Македонија е традиционално емиграциско подрачје, потврдуваат речиси сите автори кои пишувале за оваа проблематика. Преселничките движења на Македонците во прекуокеанските земји се јавиле кон средината на XIX век и се изразиле во вид на печалбарство. Се смета дека првата група печалбари пристигнала на северноамериканскиот континент во 1885 година, а, пак, во Австралија во дваесеттите години од минатиот век, поточно во 1924 година. Сепак, имало поединци кои заминале со други печалбарски групи и претходно. Традиционални иселенички краишта биле Леринско, Битолско, Преспанско, Костурско, Воденско, Тетовско, Охридско, Солунско, Струшко, Прилепско;⁷ 60% од македонските иселеници потекнувале од егејскиот дел на Македонија во Грција и од горенаведените региони кои ги потврдуваат македонските автори.⁸

⁴ Potts Lynda, *The world labour market*, (London: Zed Books, 1990) цитирано според Robin Cohen, *Migration and its Enemies: Global Capital, Migrant Labour and the Nation-State* (Ashgate Pub Co: 2006), 42. Достапно на www.ashgate.com (9.6.2013).

⁵ 'Казан за претопување' е буквалниот превод на *Melting pot*, термин чие преносно значење е

'мешавина од раси'.

⁶ Cohen, *Migration and its Enemies: Global Capital, Migrant Labour and the Nation-State*, 6.

⁷ Славе Николовски – Катин, *Македонски иселенички паноптикум* (Битола: Друштво на наука и уметност, 1996), 11.

⁸ Проф. д-р Александар Трајановски ги дополнува Кукушко и Мегленско. Види: Александар Трајановски, „Основањето на македонски храмови и црковни општини во дијаспората од почетокот на 20 век“, во *Прв меѓународен научен собир „Иселеништвото од Македонија од појавата до денес“*, Крушево 3-5 август 2000 година (Скопје: Агенција за иселеништво на Република Македонија, 2001), 409.

Иселувањето на етничките Македонци продолжило во првите години од XX век, а најголеми бранови на емиграција се забележани по Илинденското востание во 1903 година. Најинтензивно било иселувањето по Балканските војни (1912–1913) и Првата светска војна (1914–1918), како и по поделбата на Македонија (1913) меѓу трите соседни држави Србија, Грција и Бугарија, како резултат на Букурешкиот мировен договор.⁹

Македонија и Тракија биле најкомплексните етнолингвистички територии кои останале во рамките на Отоманската Империја по Берлинскиот договор од 1878 година. Географска Македонија се протегала на простор од 65 000 км², од Шар Планина на север до планината Олимп и Егејското Море на југ, од Охридското Езеро на запад до Родопските Планини на исток. Во склоп на оваа територија, етнолингвистичкото население на почетокот на XX век го сочинувале Турци, Бугари, Грци, Срби, македонски Словени, Албанци, Власи, Евреи и Роми.¹⁰ Токму поради оваа мешавина од култури, религии и традиции, во романските јазици Македонија била наречена „овошна салата“¹¹, додека, пак, идентитетот на нејзиниот народ кон крајот на XIX век бил покомплициран од оној во Албанија, поконфузен од оној во Босна.¹² Со оглед на тоа што Македонија била меѓу најсложените мултиетнички региони во Европа, во моите миграциски истражувања се трудам да ги анализирам податоците на етничките Македонци кои се иселувале од целокупната горенаведена територија, бидејќи во меѓувоениот период Македонија не претставува сè уште посебен и самостоен правно-политички субјект.

Идентитетското прашање на Македонците е проблем со кој се судираме и во сегашноста, а кој влече корени од самото креирање на т.н. македонско прашање до современиот спор за името со Република Грција. Од друга страна, пак, идентитетот во миграциските студии претставува посебно поглавје кое не може да се сублимира во еден ваков труд со ограничен обем. Тоа подразбира, пред сè, истражување на терен (доколку е возможно, за добивање најобјективни резултати), опфаќање на надворешните фактори (односно слободата на етничко

⁹ Генерално, сите автори ги издвојуваат овие историски настани како политички причини за емигрирањето на македонското население. Види: Славе Николовски – Катин, *Македонците во САД и Канада* (Скопје: Македонска искра, 2002), 26. Ставре Циков, *Четвртата емигрантска Македонија* (Скопје: Аз-буки, 2007), 35.

¹⁰ Paul Robert Magosci, *Historical Atlas of Central Europe* (Toronto: University of Toronto Press, 2002), 87.

¹¹ *Macédoine* на француски јазик, *macedonia* на италијански и на шпански јазик.

¹² Misha Glenny, *The Balkans, Nationalism, War, and the Great Powers, 1804-1999* (London: Penguin Books, 2001), 156.

изјаснување на пописи во странските држави), понатаму на степенот на асимилација, на идентитетот кај втората или третата генерација иселеници итн.

Оттаму, во меѓувоениот период објективно можеме да зборуваме, пред сè, за локален идентитет кај нашите иселеници, односно за силно поистоветување со родните краишта (село или поднебје), јазичен, религиозен и дури на крајот етнички, односно национален идентитет, кој постојано е под влијание на политичките случувања на Балканот. Несомнено, придавката *македонски* во овој период истражувачите го употребуваат во етничка конотација, иако мора да се напомене дека во бугарската литература честопати таа е употребувана како географска одредница. Дали „*Македонски Българи*“ се Бугари од територијата на Македонија или Бугари со македонско потекло или, пак, група луѓе со двоен идентитет? Во македонскиот јазик само сопствените именки Македонец, Македонка и нивните множински форми се пишуваат со голема буква, но во англискиот јазик овие именки, како и односните придавки македонски, бугарски, американски, се пишуваат со голема буква. Во англискиот јазик, на пример, *Macedonian Americans* се американски граѓани со македонско потекло, односно родум од Македонија или со македонски родители.

Според моите ставови, идентитетот е флуиден¹³ и релативен, секој човек има право на избор да се чувствува онака како што смета, дури и да го смени тоа чувство во текот на својот живот поради надворешни влијанија, присилно или од индивидуални причини. Во однос на неговата релативност, во горенаведениот случај македонските иселеници во САД пред сè биле Европејци, потоа емигранти од југоисточна Европа, потоа Словени и Балканци, потоа Македонци, Бугари, Грци, Срби, а според пасошите, дури и Турци, а дури на крајот биле Егејци, Пиринци, битолчани, охридани итн. Единствено речиси сите биле православни и зборувале јазик сличен на српскиот, близок до бугарскиот, но сосема различен од грчкиот. На пример, Марија Тодорова појаснува дека како и кај сите национални идентитети, дури и „*Грците имаат хиерархија на повеќекратни идентитети*: Грк – Елирец – Европеец – припадник на Балканот, на Југоисточна Европа или на Медитеранот“.¹⁴

Според горенаведеното, ќе се трудам да бидам што пообјективна во однос на ова прашање, без на навлегувам во митско-поетската расправа за етничките идентитети на Балканскиот

¹³ Во врска со терминологијата 'флуиден идентитет', види повеќе во Zygmunt Bauman, *Identity, Conversations with Benedetto Vecchi* (Polity Press: 2004).

¹⁴ Марија Тодорова, *Замислувајќи го Балканот* (Скопје: Магор, 2001), 63.

Полуостров. Можам само накосо да се повикам на неколку домашни и странски автори кои подетално ја обработувале оваа проблематика, поаѓајќи од реномираниот Хантингтон, кој иако смета дека националните држави формирани во Западна Европа по Француската револуција се и ќе продолжат да бидат главни актери во решавање на светските прашања, сепак не се лимитира на поистоветувањето на националниот идентитет само со постоењето на национална држава. За илустрација ги зема токму САД и СССР за време на Студената војна, држави кои го дефинираа својот идентитети врз идеолошки принципи.¹⁵ Тој го поставува концептот на цивилизациски идентитети, според кој препознава седум до осум цивилизации на современиот свет, и тоа западна, конфучијанска, јапонска, исламска, индуска, словенскоправославна, латиноамериканска и африканска,¹⁶ комбинирајќи ги географските, историските, верските, националните и етничките разлики на народите во светот. Во една ваква теоретска рамка, македонскиот идентитет на иселениците во САД може да биде дефиниран и како идеолошки идентитет, особено кога ќе го поврземе со двете спротивставени емигрантски организации, МПО¹⁷ и МНС¹⁸, кои според својата идеолошка ориентација имаат различни решенија за македонското прашање и различна дефиниција на македонскиот идентитет.

Според Миша Глени, национализмот и националниот идентитет на Балканот кон крајот на XIX и почетокот на XX век биле изградени врз кривка основа, бидејќи дури и веќе етаблираните грчки, српски и бугарски идентитети се чувствувале загрозувани од национална заедница која и денес брои едвај повеќе од два милиона жители. Што се однесува, пак, на македонскиот идентитет, Глени смета дека неговата стабилност претставувала тешка мисија ако се земе предвид оспорениот регион од каде што произлегува и самиот. Идентитетот,

¹⁵ Samuel P. Huntington, „The Clash of civilizations“, *Foreign Affairs* (Summer 1993), 23-49. Достапно на: http://www.svt.ntnu.no/iss/Indra.de.Soyso/POL2003H05/huntington_clash%20of%20civilizations.pdf (11.7.2013).

¹⁶ Види повеќе во: Семјуел Ф. Хантингтон, *Судирот на цивилизации и преобликувањето на светскиот поредок* (Скопје: Евро-Балкан прес, 2010).

¹⁷ Сојузот на македонски политички организации (МПО) бил основан на 1 октомври 1922 година во Форт Вејн, Индијана, од страна на македонски и на бугарски иселеници. Во 1952 година организацијата го сменила своето име во Македонски патриотски организации. Организацијата потоа и денес.

¹⁸ Македонскиот народен сојуз (МНС) бил прогресивна македонска организација во САД и Канада и традиционален идеолошки противник на МПО. Оваа организација била формирана во 1929 година и згаснала по Втората светска војна поради политиката на САД, односно поради започнувањето на Студената војна.

според него, се менува со генерациите, за време на војни, згаснува, но и повторно се раѓа со појавата на нови држави и распадот на старите империи.¹⁹

Кит Браун, во обидот да го „наслика“ идентитетот на македонските иселеници на почетокот од XX век во САД, а употребувајќи ги методите на социокултурната антропологија, индуктивното истражување, интерпретацијата според контекстот и избегнувањето на „историскиот тоталитаризам“ во прилог на креирањето национална историја, а оградувајќи се од можноста за добивање сигурни резултати, го сублимира истиот во метафората „жолтиот терор на белата раса“ (*‘The yellow peril’²⁰ of the Caucasian race*),²¹ или поедноставно формулирано, Кинезите од Европа²². Заклучокот на Браун е дека да се докаже дека Македонците на пат кон Америка се нарекувале како такви на почетокот нод XX век, речиси половина век пред формирањето на Народна Република Македонија, претставува Сизифов труд. Тие се присутни во имиграциските статистики, но истовремено се и оспорени.²³

Споредени со Кинезите и со Италијанците од јужна Италија, македонските доселеници ја продолжиле традицијата на печалба, односно на привремена сезонска работа. Понатаму, патувале и работеле во групи, ги споделувале ризиците, трошоците и профитот, а честопати живееле во заедница.²⁴ Биле стигматизирани како „заостаната раса“ заедно со Италијанците, Грците, Бугарите и ѝ припаѓале на генералната категорија Словени. Нивната стигматизација или дискриминација била поради местото на потекло – Отоманската Империја, и како народ под вековна туѓа власт се перципирале како неспособни да се водат самостојно; генералната категоризација во групата на Словените според говорот водела кон стереотипната слика

19 Glenny, *The Balkans, Nationalism, War, and the Great Powers, 1804-1999*, 158.

²⁰ Терминот *Yellow Peril* (жолт терор) на англиски јазик означува ’роб’, односно неквалификуван работник со потекло од Азија, најчесто од Кина’. Се употребувал со пејоративна конотација. Оваа метафора во однос на македонските иселеници ја има воведено Франк Гарбарино во 1909 година.

²¹ Keith Brown, „The ‘Yellow Peril’ of the Caucasian Race: Macedonian Migrants and National Categories in early Twentieth Century U.S. Governmental Sources“ во: *Македонскиот идентитет низ историјата* (Скопје: Институт за национална историја, 2010), 161-175.

²² Ваквата метафора е преземена од Gabaccia Donna, „The ‘Yellow Peril’ and the ‘Chinese of Europe’: Global Perspectives on Race and Labor, 1815-1930“ во Jan & Leo Lucasen (eds.) *Migrations, Migration History, History: Old Paradigms and New Perspectives* (Berlin: Peter Lang, 1997), 177-196.

²³ Brown, „The ‘Yellow Peril’ of the Caucasian Race“, 173-174.

²⁴ Brown, „The ‘Yellow Peril’ of the Caucasian Race“, 172.

за овој народ како „недисциплиниран и склон кон конзумирање алкохол“.²⁵

Лоринг М. Денфорт прави транснационално истражување на македонските иселеници и на нивниот идентитет во Австралија. Според неговото современо истражување, Македонците можат да бидат истовремено припадници на повеќе категории, и тоа „луѓе што живеат во Македонија; древни луѓе со коишто владееле Филип од Македон и Александар Велики; Грци; Словени; граѓани на Република Македонија“.²⁶ За докажување на своите „различни видови Македонци“, Денфорт, покрај на теориската рамка, се потпира најмногу на своето антрополошко истражување во Австралија фокусирано на создавањето национални идентитети на поединечно ниво.²⁷ Заклучокот на неговото истражување е дека двајца браќа од исто семејство можат да развијат два различни идентитети. Тоа е примерот на Тед Јанас, Македонец во Австралија, и на Џим Јанис, Грк во Австралија.²⁸

Конечно, Марија Годорова зборува за „специфичен балкански себе-идентитет или...неколку себе-идентитети“²⁹ и за тоа дека „во времиња на големи кризи, идентитетите можат да станат несигурни, или пак, што е почест случај, да бидат почисто дефинирани.“³⁰

Тодор Чепреганов како причина за овој т.н. менталитет на разделување кај македонските иселеници во меѓувоенниот период го посочува Букурешкиот мировен договор од 1913 година и поделбата на Македонија. Според него, непостоењето на држава на македонскиот народ во тој период уште повеќе им оневозможило на иселениците да развијат заеднички национален идентитет.³¹ Во прекуокеанските земји, особено во САД, каде што македонската емиграција била најбројна,

²⁵ Brown, „The 'Yellow Peril' of the Caucasian Race“, 172-173.

²⁶ Лоринг М. Денфорт, *Македонскиот конфликт: етничкиот национализам во транснационалниот свет* (Скопје: Македонска книга, 1996), 19.

²⁷ Денфорт, *Македонскиот конфликт: етничкиот национализам во транснационалниот свет*, 25.

²⁸ Денфорт, *Македонскиот конфликт: етничкиот национализам во транснационалниот свет*, 276-292.

²⁹ Годорова, *Замислувајќи го Балканот*, 28.

³⁰ Годорова, *Замислувајќи го Балканот*, 74.

³¹ Тодор Чепреганов, „Два документи за активноста на Македонската патриотска организација меѓу двете светски војни“, *Историја*, год. XXXVIII, бр. 1-2 (Скопје: Сојуз на Историчарите на Република Македонија, 2002), 107

Денфорт, *Македонскиот конфликт: етничкиот национализам во транснационалниот свет*, 160.

дополнително настанува „геноцид преку пописно редефинирање“³² на етничките Македонци како резултат на асимилаторската политика на Бугарија, Србија и на Грција која се пресликала и на северноамериканскиот континент.³³

За дополнување и појаснување на гореукажаното, го поставувам следното прашање: *Како американскиот систем ги перциптирил народите во периодот пред Втората светска војна?* Уште во 1899 година Бирото за имиграција започнало да ги разликува имигрантите според *расата*³⁴, или *народите*, како и *нацијата* на која ѝ припаѓале, односно чии граѓани биле. Ваквиот начин на собирање податоци се спроведувал до 1931 година. Понекогаш службениците во Елис Ајленд³⁵ биле пристрасни во определувањето на категориите. Повеќето раси биле базирани на националното потекло и на јазикот.³⁶ Оттука Македонците, кои немале своја држава, црква и јазик, едноставно морале да се запишат во некоја од понудените категории според патните исправи или најблискиот јазик до нивниот, најчесто бугарскиот.

Пасошите како валиден документ започнале да им се бараат само на кинеските и на јапонските привремени работници во САД. Но поради безбедносни причини од национален карактер, особено за време на Првата светска војна, во 1917–1918, привремено им се барале пасоши на сите странци што влегувале во земјата во тој период. Конечно, во 1921 година употребата на пасош станала постојана

³² M. Weiner, „Community Associations in Indian Politics“ (необјавено), цитирано според Clifford Geertz, *The Interpretation of Culture. Selected Essays* (New York: Basic Books, Inc., Publishers, 1973), 275.

³³ Чепреганов, „Два документи за активноста на Македонската патриотска организација ...“, 108.

³⁴ Терминот *малцинство* се појавил подоцна. Историски, овој термин е проблематичен бидејќи многу европски доселеници формирале етнички заедници дури откако се населиле во САД. На пример, Италијанците од југот, Словените, Евреите, Грците и Унгарците биле водени како малцинства во раните години на нивното доселување. Нивните јазици, обичаи и религија се разликувале од англосаксонското мнозинство. Поради тоа, тие биле дискриминирани, живееле во сегрегација, а истовремено предизвикувале љубопитност поради својата различност. Види повеќе во: Barry Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island* (London, Westport, Connecticut: Greenwood Press, 2004), 168.

³⁵ Елис Ајленд е остров лоциран јужно од Менхетен, во Њујоршкиот залив. Познат е како најголемо имиграциско пристаниште во САД, а денес функционира како историски музеј за имиграција и генеалогски истражувања. Заедно со Статуата на слободата, денес Елис Ајленд има статус на национален споменик во САД.

³⁶ Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island*, 200.

процедура за сите странци. Истата година е донесен Законот за квоти³⁷ и покрај пасош, била потребна и виза која ја издавале американските конзулати во одредени земји.³⁸

Одделението за издавање пасоши било отворено на Елис Ајленд во 1926 година. Главна задача на ова одделение била да прима пасоши од амбасадите и од конзулатите на депортираните лица, бидејќи овој документ им бил потребен на странците пред да се вратат назад во своите држави.³⁹ Одделението за статистика, пак, постоело со самото отворање на Елис Ајленд и неговите службеници биле задолжени за водење табеларни статистики за илјадниците странци кои пристигнувале во пристаништето. Секоја година се броел влезот и излезот на сите странци.⁴⁰ На пример, Евреите кои спаѓале во категоријата раса, доаѓале од повеќе држави, зборувале различни јазици, но никогаш не биле категоризирани според земјите на потекло (Русија, Полска, Унгарија итн.), туку според религијата. Италијанците, пак, иако сите доаѓале од Кралството Италија и биле католици по вероисповед, сепак ги делеле на северни и јужни Италијанци.

На листата од расите кои влегувале во САД помеѓу 1899 и 1931 година не се наоѓаат Македонците, а од Балканот се присутни Бугарите, Србите, Црногорците, Хрватите, Словенците, Далматинците, Босанците, Албанците и Херцеговците. Бројот на Бугарите, Србите и Црногорците е 169 030 доселеници помеѓу 1899 и 1931 година, па сметаме дека Македонците биле вброени во оваа категорија или, пак, доколку се гледало на државата на потекло или на пасошот, во зависност од периодот, можно е да се вклучувани меѓу Турците (22 942) или Грците (517 802).⁴¹

Според горенаведеното, а гледано од денешна перспектива, јасно е дека тогашниот поим раса и денешните термини етникум или националност не се совпаѓаат. Конкретно, ова се однесува на примерот со поделбата на Италијанците на две групи, покрај тоа што припаѓале на една иста земја формирана и прифатена според англосаксонската терминологија како национална држава, како и на издвојувањето на Далматинците и Херцеговците како посебни народи, односни раси, кои, сепак, немале посебна држава. Сметам дека одговорот на ова

³⁷ *Актот за квоти од 1921 година* (Quota Act of 1921) е споведен со цел да се намали масовната имиграција во САД. Овој акт е донесен привремено во 1921 година и подразбира намалување на влезот на странци на годишно ниво.

³⁸ Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island*, 188.

³⁹ Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island*, 188.

⁴⁰ Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island*, 222.

⁴¹ Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island*, 200.

прашање лежи делумно во диференцијацијата на доселениците според јазикот. Поради големиот наплив на доселеници во пристаништето Елис Ајленд и огромната палета на јазици и дијалекти што ги зборувале, во администрацијата на островот се вовеле преведувачи и толкувачи, иако многу од службениците, инспекторите и докторите, кои самите биле доселеници, зборувале течно некој странски јазик.⁴²

Во тој период како одделни јазици биле запишани и следниве: ромскиот, сицилијанскиот, ладино, баскијскиот, сардинскиот итн. Некои од нив со текот на времето станале признати, односно кодифицирани јазици, а некои останале дијалекти. Водењето на дијалектите како јазици се јавува како логична процедура, бидејќи повеќето доселеници не го зборувале воопшто стандардниот јазик на државата од која потекнувале. Ова се однесувало особено на словенските јазици, на германскиот и јидишот, на унгарскиот, на шпанскиот и неговите дијалекти.⁴³

Колку за илустрација, дури и денес сицилијанскиот дијалект⁴⁴ е сосема неразбирлив за некој што го зборува стандардниот италијански јазик. Потребата за ваквата строга поделба на јазиците била поради фактот што на пристаништето Елис Ајленд работеле преведувачи за имигрантите кои не умееле да комуницираат на англиски јазик. Честопати самите преведувачи биле доселеници кои претходно пристигнале во САД токму преку Елис Ајленд или преку некое друго пристаниште, како, на пример, Кастел Гарден.⁴⁵

Од 1914 година преведувачите морале да положат повеќе тестови за да ги потврдат своите јазични познавања, да бидат полнолетни (над 18 години) и граѓани на САД. Од преведувачите се барало да ги зборуваат јазиците или да читаат и да пишуваат на нив. Нивната работа била тешка, особено во годините на масовна имиграција. Во енциклопедијата за Елис Ајленд е дадена листа на јазиците за кои биле обезбедени преведувачи во 1911 година, а меѓу нив се наоѓа и македонскиот јазик. За 36-те предвидени јазици, ја прикажувам бројната состојба на преведувачите од земјите од јужна и од источна Европа во истата година: македонски јазик – еден преведувач; бугарски – пет; грчки – осум; херцеговски – еден; унгарски – четири; српски – шест; турски – шест; босански – еден;

⁴² Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island*, 139.

⁴³ Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island*, 139.

⁴⁴ Според јазичните карактеристики, сицилијанскиот би требало да е признаен како посебен јазик. Но тој не бил внесен во италијанскиот Устав како посебен, од политичко-историски причини.

⁴⁵ Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island*, 145.

хрватски – седум; далматински – двајца; италијански – единаесет; црногорски – четири; словенечки – двајца.⁴⁶

Конкретно за словенските јазици, било тешко да се најдат преведувачи, па затоа оние што ги вработувале биле охрабрани да научат повеќе од еден јазик. Меѓу познатите преведувачи од словенските јазици бил Емил Форман, кој зборувал хрватски, чешки, словенечки и германски.⁴⁷

Според Јавното здравство на САД, во 1914 година најбарани јазици биле италијански, полски, јидиш и германски, грчки, руски, хрватски, словенечки, литвански, русински и унгарски. Се барало знаење на барем два од овие јазици и познавање на некој од следниве: португалски, шпански, француски, турски, сириски и скандинавски јазици.⁴⁸ Секако, барањата за познавање на јазиците била пропорционална на бројот на имигрантите што пристигнувале во тој период. Во овој контекст, во 1917 година бил воведен *Тестот за писменост*, како дел од Законот за имиграција од истата година, со кој се барало од доселениците да бидат во можност да читаат барем 40 збора од некој јазик. Од балканските јазици, тест за писменост се спроведувал на хрватски, грчки, бугарски и на српски.⁴⁹

За идентитетската проблематика на македонските иселеници во статистиките на САД, Кит Браун има направено едно истражување фокусирајќи се на колумната „раси и народи“ во влезните списоци на имигрантите најмногу од пристаништето Елис Ајленд, но и од Балтимор и од Галвестон.

Потребата за класифицирање на македонските имигранти во САД дошла како последица на новиот бран доселеници од Руската, Австроунгарската и од Отоманската Империја во 1890 година. Листата на раси од 1898 година е многу опширна и нема простор за индивидуална идентификација. Така, на пример, сите иселеници со потекло од Африка спаѓале едноставно во категоријата Африканци⁵⁰; за оние од Азија постоела диференцијација само за доселениците од Кина, Кореја и од Јапонија; од државите од Централна и од Јужна Америка, само Мексиканците и Кубанците биле одвоени, додека преостанатите спаѓале во категоријата Хиспаноамериканци^{51, 52}.

⁴⁶ Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island*, 145.

⁴⁷ Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island*, 145.

⁴⁸ Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island*, 124-126.

⁴⁹ Moreno, *Encyclopedia of Ellis Island*, 145.

⁵⁰ Точната категорија на Африканците на англиски јазик во тој период била *Black African*, која се разликува од денешната *African American*.

⁵¹ На англиски јазик *Spanish Americans*.

⁵² Brown, „The 'Yellow Peril' of the Caucasian Race“, 164-166.

Што се однесува на иселениците од европскиот континент, ситуацијата е посложена. Имено, според поделбата на раси од тој период, се јавува една дихотомија на политичко државјанство *versus* припадност според историска, културна и јазична рамка. Така, Швајцарците биле поделени на лингвистичка основа на Германци, Французи и Италијанци. Белгијци како посебна категорија немало, но имало Флемиши. Ирците, Шкотите, Англичаните и Велшаните биле регистрирани одделно. Најдетални поделби имало за припадниците на Руската, Австроунгарската и на Отоманската Империја, но податоците варираат во различни документи и извештаи.⁵³

На пример, во податоците за расите и за земјата на раѓање во едно писмо до Имиграциската комисија, датирано на 15 декември 1908 година, во листата на раси во „европска“ Турција биле наведени Бугарите, Грците, Евреите, Македонците, Црногорците, Србите, Сиријците и Турците.⁵⁴

Како што истакнува и самиот Кит Браун, интересна е забелешката дека Албанците не постоеле како посебна нација ниту во листите од 1889 година, ниту во горенаведеното мапирање од 1908 година. Тие се појавиле на имиграциските листи дури во 1930 година, иако прогласиле независност во 1912 година, а истата била признаена во 1913 година. Од друга страна, пак, во *Речникот за раси и народи*, издаден од Конгресот на САД во 1911 година, Македонците биле изоставени, а кај Албанците пишува дека се класифицираат според грчкиот јазик.⁵⁵

Кит Браун смета дека интерпретацијата на раси и народи во САД е резултат и на една хибридна позиција добиена од отоманските политичари и елитата на Патријаршијата.⁵⁶ Во своето истражување Кит Браун ги анализираше имиграциските листи на иселениците кои пристигнале во Елис Ајленд од 1903 до 1913 година и ја декларирале како земја на потекло Македонија или Турција во Европа. Од 19 011 листи, над 1 000 биле Грци, над 1 000 Турци, околу 170 Ромаци, 492 Срби, 238 Албанци, 3 422 Бугари, а 12 634 Македонци влегле во официјалните статистики, иако во тој период тоа обележје било противзаконско, односно не постоело како опција во графите. Слични податоци има и за пристаништата во Балтимор и во Галвестон.⁵⁷

⁵³ Brown, „The 'Yellow Peril' of the Caucasian Race“, 164-166.

⁵⁴ Brown, „The 'Yellow Peril' of the Caucasian Race“, 166.

⁵⁵ Brown, „The 'Yellow Peril' of the Caucasian Race“, 167.

⁵⁶ Brown, „The 'Yellow Peril' of the Caucasian Race“, 168.

⁵⁷ Brown, „The 'Yellow Peril' of the Caucasian Race“, 168-169.

Следствено, според официјалната имиграциска политика на САД и националните истории на Бугарија и на Грција, обележјето Македонец не требало да постои, но сепак го има. Има и документи каде што Македонец е презапишан како Бугарин или Србин во графата раси и народи.⁵⁸ Тоа го остава отворено прашањето како категоријата Македонец успеала да влезе во документацијата кога е јасно дека пред сè на бродските компании и на самите иселеници им било во прилог да го направат административниот преглед на Елис Ајленд што помалку проблематичен. Македонските иселеници продолжиле да се изјаснуваат како Македонци во следните шест години, а инспекторите од Елис Ајленд тоа очигледно им го дозволувале, иако не постоела графа за таква идентификација. Сепак понатаму, најверојатно под политичко влијание, во официјалните државни статистики сите овие Македонци се преименувани во Бугари во годишните изводи презентирани пред Конгресот. Како причина за таквото преименување се давало „патриотско погрешно толкување“. Ова е голем доказ дека гласот на обичниот народ бил посилен во самоопределувањето како Македонци, а не како Бугари во текот на иселеничкиот процес.⁵⁹

⁵⁸ Кит Браун приложува некои примери каде што се забележува овој феномен. Истото го имам забележано во моето тековно истражување на пописите на САД од 1920, 1930 и од 1940 година. Во неколку случаи местото на раѓање *Македонија* е прецртано и дополнето е со поситни букви и различен ракопис *Грција*. Истото се забележува и кај јазикот: македонскиот се прецртува и се дополнува бугарски. Во одредени случаи не се прецртува *Македонија* и македонски, само се дополнуваат новите ознаки во истата графа со поситни букви, најчесто во десниот горен агол.

⁵⁹ Brown, „The 'Yellow Peril' of the Caucasian Race“, 170.

Irena AVIROVIKJ

MACEDONIAN IMMIGRANTS IN THE U.S. IMMIGRATION
RECORDS DURING THE INTERWAR PERIOD: IDENTITY DEBATE

- *s u m m a r y* -

Migration flows from Macedonia to overseas countries, in particular to the United States of America and Canada began at the end of the 19th century and continued with different frequency until the mid-1920s when the migration route changed towards Australia.

The fact that many domestic authors have researched this issue, which represents a subject of interest even nowadays, it is a sufficient indication of its importance in the Macedonian past and present. In this context, analyzing migration studies in the interwar period is especially important for monitoring the outcome of the Macedonian question and proving the existence of the Macedonian nation which *de jure* was not internationally recognized until the establishment of the People's Republic of Macedonia in 1944. Consequently, by exploring a group of people who *de facto* existed, but for historical and political reasons failed to establish a formal legal country until 1944, my attempt in this paper will be to open a debate in regard to the Macedonian migrant's identity in the USA in the interwar period from the American perspective.